

SKATTENYTT

Officiellt organ för Taxeringsnämndsordförandenas Riksförbund

Nr 7 1963

Årg. 13

DISTRIBUTÖR AV
MEDDELANDE FRÅN RIKSSKATTENÄMNDEN

Nya bestämmelser angående investeringsfonder m. m.

Av regeringsrättssekreteraren C. O. Sandström

Inledning

En huvuduppgift för den samhällsekonomiska planeringen är som bekant att kunna möta konjunkturväxlingarna på ett sådant sätt att den ekonomiska balansen störs så litet som möjligt. Företagens investeringar spelar en stor roll i detta sammanhang. Här kommer vår investeringsfondslagstiftning in i bilden såsom ett intressant försök att genom skatterna styra investeringarna så att man därigenom åstadkommer en utjämning av produktionen och sysselsättningen i landet. Denna lagstiftning syftar till att genom skattefavourer uppmuntra företagen att vid högkonjunkturer uppskjuta sina investeringar för att i stället förlägga dessa till sämre tider då de är mera önskvärda ur sysselsättningsynpunkt. Investeringsfonderna har tilldragit sig internationell uppmärksamhet och för vårt vidkommande har de fått särskild aktualitet genom den

promemoria som investeringsfundsutredningen avgav i juli 1962 och genom den proposition som nyligen framlagts i riksdagen (nr 159/1963). Propositionen har med ett par av bevillningsutskottet föreslagna jämkningar (bev.u. nr 44/1963) antagits av riksdagen.

Hittills gällande bestämmelser

De hittillsvarande reglerna i 1955 års förordning innebär — i korthet — att aktiebolag och ekonomiska föreningar får avsätta högst 40 % av årsvinsten till investeringsfond för rörelse resp. 10 % av skogsinkomsten till investeringsfond för skogsbruk. För fondavsättningen medges avdrag. Den blir därigenom skattefri under förutsättning att fondmedlen inte används förrän företaget fått tillstånd av arbetsmarknadsstyrelsen (AMS). I förordningen anges de olika ändamål för

vilka fonderna får användas. Rörelsefonderna får t ex användas för avskrivning av ny-, till- eller ombyggnad, för reparationskostnader i vissa fall, för avskrivning av maskiner och inventarier samt för nedskrivning av varulager. För att företaget skall få avdrag för fondsättningen måste emellertid företaget insätta 46 % av avsättningens belopp på särskilt räntelöst konto i riksbanken. AMS bestämmer när investeringsfonderna får användas för sitt ändamål. Tillståndet innebär samtidigt att företaget får ta ut så stor del av de i riksbanken insatta medlen som svarar mot de använda fondmedlen. För att stimulera till fondsättningar gäller dock den lättnaden i spärrtiden att företaget, när fem år gått efter inbetalningen, efter eget val får ta ut 30 % av det ursprungligen insatta beloppet och använda motsvarande fondmedel för avsett ändamål. Detta är den s k fria sektorn.

Tas investeringsfond i anspråk utan tillstånd och är det inte fråga om att utnyttja fria sektorn, skall fonden återföras till beskattning. Detsamma gäller om investeringsfond trots beslut av AMS inte tas i anspråk för sitt ändamål. För att förebygga missbruk av bestämmelserna skall det återförda beloppet vid beskattningen ökas med 1/10-del.

Eftersom företaget redan fått avdrag för avsättningen, följer därav att avdrag inte får åtnjutas för själva investeringen, när den gjorts med anlitan av fonden. Men det skall anses som om den anskaffade tillgången i fråga avskrivits eller nedskrivits med det i anspråk tagna beloppet. Detta innebär, indirekt genom avdraget för fondavsättningen, att företaget på en gång fått avskriva anskaffningen i fråga.

Som ytterligare stimulans får de företag som använt investeringsfond i enlighet med AMS:s beslut ett extra avdrag med 10 % av ianspråktaga fondmedel, det s k investeringsavdraget. Investeringsavdraget medges dock inte när investeringen gjorts med anlitan av fria sektorn.

Vidare bör nämnas den särskilda möjligheten som enligt de nuvarande bestämmelserna tillkommer Kungl. Maj:t att efter ansökan från vederbörande företag besluta att investeringsfond får tagas i anspråk för sådana investeringar som bedöms såsom särskilt viktiga. Ett sådant medgivande kan avse längre tid än vad AMS kan besluta om. Likaså kan Kungl. Maj:t preliminärt besluta att framtida fondavsättningar skall få tas i anspråk för sitt ändamål. I båda dessa fall är förutsättningen att det med hänsyn till läget på arbetsmarknaden och övriga förekommande omständigheter befinnes vara av synnerlig vikt för det allmänna att viss investering igångsättes. Sådana här "kungamedgivanden" får avse högst 75 % av befintliga resp. framtida fondavsättningar. Något investeringsavdrag å 10 % medges inte i dessa fall.

Det har också sitt intresse att vi vid 1961 och 1962 års taxeringar haft särskilda bestämmelser genom vilka företagen erbjudits extraavdrag för fondavsättningarna om företagen på riksbanken satte in 100 % av fondavsättningen. Detta i syfte att dämpa investeringsverksamheten under sommar- och höstmånaderna 1960 och 1961. Extraavdragen rörde sig mellan 8 och 12 % och avsåg att motsvara c:a 10 % ränta.

Investeringsfondernas användning

De avsättningar till investeringsfonder

som gjorts av företagen under årens lopp uppgår till betydande belopp. Enligt uppgifter från 1962 års taxering uppgick de kvarstående avsättningarna till c:a 2.394 milj. kr. Därav var c:a 66 milj. kr avsatta enligt äldre förordningar, medan c:a 2.328 milj. kr avsatts enligt 1955 års förordning. Av den senare summan avsåg c:a 2.284 milj. kr rörelsefonder och c:a 44 milj. kr skogsfonder. Dessa och följande sifferuppgifter är hämtade från en artikel av förste byråsekreteraren G. Nitare i den av AMS utgivna tidskriften Arbetsmarknaden nr 3/1963. Sammanlagt har företagen under åren 1955—1961 avsatt över 3 miljarder kr. De största avsättningarna gjordes under 1960, då 1.063 milj. kr avsattes. De vid 1961 års utgång kvarstående avsättningarna, 2.394 milj. kr, fördelade sig på 1.819 företag. Av dessa hörde 65,5 % till industrin som svarade för 84,6 % av avsättningarna. Handeln svarade för 26 % av företagen men endast 8,6 % av avsättningarna. Mer än två tredjedelar av samtliga kvarstående avsättningar hade gjorts av 101 företag med över 1.000 anställda. Dessa stora företag representerade blott 5,6 % av samtliga företag.

Investeringsfonderna har blivit så mycket mer intressanta som företagen under de senaste åren vid olika tillfällen också fått tillstånd att ta dem i anspråk. Därigenom har man fått praktiska erfarenheter av fondernas användbarhet.

Första gången var under konjunkturavmattningen åren 1958—1959, då investeringstillstånd lämnades över 600 företag för c:a 1.070 milj. kr, varav 950 milj. kr beräknas ha tagits i anspråk. Av totalbeloppet belöpte 320 milj. kr på långtidsinvesteringar enligt kungamedgivanden.

Andra gången var i december 1961, då massa- och pappersindustrin inför permitteringsrisken fick ta i anspråk c:a 1,5 milj. kr (fördelat på fem tillstånd). Tredje gången var i maj 1962, då AMS på nytt frisläppte investeringsfonderna inför de risker som förelåg för en minskad sysselsättning inom byggnadsindustrin. Frisläppandet ledde till att 933 ansökningar från 584 företag bifölls, representerande en sammanlagd investeringsvolym av 1.116,2 milj. kr. En i november 1962 utförd inventering visade att 718 projekt för sammanlagt 880 milj. kr pågick och sysselsatte i runt tal 9.000 arbetare.

Då man befarade minskad sysselsättning även inom skogsbruket under vintern 1962—63 lämnade AMS vidare generellt tillstånd i juni och augusti 1962 för skogsfonderna. I vilken omfattning dessa tillstånd utnyttjats eller kommer att utnyttjas är ännu inte känt. Här får man räkna med att snöförhållandena försvårat möjligheterna att ta fonderna i anspråk.

Till allt detta kommer slutligen ett beslut i november 1962, i enligt vilket företagen med hänsyn till avmattningstendenserna inom verkstads- och varvsindustrin under vissa förutsättningar fick tillstånd att använda investeringsfonderna för beställning av maskiner, inventarier och fartyg. I början av mars 1963 hade 190 ansökningar, avseende värden för c:a 280 milj. kr helt eller delvis bifallits. Man räknar med att tillstånd för c:a 400 milj. kr i maskin- och inventarieinköp skall ha beviljats före den 30 april 1963.

Beskattningseffekten

Av de nu lämnade sifferuppgifterna framgår att den överväldigande delen av

de ianspråktagna fondmedlen använts för byggnadsändamål. Det kan antas att högst 10 % använts för andra ändamål och då främst för anskaffning av maskiner och inventarier.

Att byggnadsändamålen utövat den största lockelsen för företagen är inte så egendomligt. Dels gäller det här absolut sett stora investeringsbelopp och dels blir skattefavören större för byggnader än för andra investeringar.

För att få fram hur stor skattefavören är i de olika fallen måste man göra en jämförelse mellan å ena sidan de fördelar som ligger däri att företaget dels får tillgång till de 46 % av fondmedlen som inestått i riksbanken och dels den skattevinst som investeringsavdraget å 10 % representerar samt, å andra sidan, den framtida skatteökning som följer av att den anskaffade tillgången skall anses nedskrivna med belopp motsvarande det ianspråktagna beloppet. Om man räknar med en sammanlagd skatt av 49 % (för aktiebolag) och diskonterar till nuvärde efter 4 % får man — utan att här fördjupa sig i den matematiska kalkylens detaljer — till resultat en besparing av byggnadskostnaderna för företag, som använt investeringsfond för byggnadsarbeten av c:a 24 %, förutsatt att fråga är om sådana byggnader som är föremål för 3 % årlig värdeminskning. Avskrivs byggnaderna med 5 % årligen, uppgår besparingen till c:a 17 %. För inventarier som avskrivs med 20 % per år blir besparingen endast c:a 7 %. (Med en annan beräkningsmetod kan förmånens värde, räknad redan från tidpunkten för fondavsättningen, uppskattas till 30 % för byggnader resp. 15 % för inventarier i stället för 24 resp. 7 %.) Används fonder

för lagernedskrivning, blir skattefavören för företaget än mindre, eftersom 1955 års förordning inte medger sådan nedskrivning till lägre belopp än som kan godtagas enligt kommunalskattelagens regler, varför det egentligen bara är det 10-procentiga investeringsavdraget som återstår som förmån i detta fall.

1961 års utredningsdirektiv

I de direktiv som finansministern i maj 1961 gav åt investeringsfundsutredningen påpekade denne just det förhållandet att den nuvarande lagstiftningen — i motsats till vad fallet var beträffande byggnader och maskiner — endast i obetydlig utsträckning stimulerat företagen att under tider med sämre avsättningsmöjligheter öka lagerhållningen. Eftersom det från konjunkturpolitisk synpunkt framstod som angeläget att i tider med avsättningssvårigheter kunna intressera företagen för en ökad lagerhållning, borde enligt finansministern undersökas om inte investeringsfundsutredningen kunde utformas så att den gav större möjligheter att påverka lagerinvesteringarna.

Det är denna beställning som investeringsfundsutredningen effektuerat genom sin den 9/7 1962 avgivna promemoria (stencilerad).

Emellertid föreslog finansministern i den framlagda propositionen en komplettering av utredningsförslaget som gick något utanför ramen för de tidigare givna utredningsdirektiven. I samband därmed föreslogs också vissa modifikationer av utredningens förslag. I det följande skall därför redogöras för den huvudsakliga innebörden av de nya reglerna enligt propositionsförslaget med däri gjorda ändringar.

Ökade avskrivningar och extra avdrag vid sidan av investeringsfonderna

I propositionen framhöll finansministern att, då det gällt att genom skatteförmåner stimulera företagen att göra investeringar och att medverka till en investeringsutjämning, man i vårt land så gott som uteslutande byggt på investeringsfonderna. I andra länder hade man däremot i flertalet fall valt att ge stimulansen i form av ökade avskrivningar och extra avdrag vid taxeringen utan samband med investeringsfonder. I Danmark, Norge och Finland hade man både investeringsfonder och generella regler angående extra avskrivningar.

Finansministern diskuterade i fortsättningen de fördelar och nackdelar som är förknippade med de olika systemen. Hans slutsats var att det inte bör ifrågakomma att ersätta investeringsfonderslagstiftningen med ett generellt system grundat på direktavskrivningar utan investeringsfonder. Enligt finansministern borde man i stället komplettera investeringsfonderslagstiftningen med generella regler om extra avskrivningar. Regler av detta slag hade förekommenderats i några av remissyttrandena, bl a av Kooperativa förbundet.

Däremot avvisade finansministern i detta sammanhang den i vissa remissyttrandena framförda tanken att göra investeringsfonderna tillgängliga även för enskilda rörelseidkare liksom för handels- och kommanditbolag. Finansministern hänvisade till att den nuvarande investeringslagstiftningen utformats med hänsyn till att fråga är om företag med proportionell beskattning. Frågan var då om man skall göra en helt ny investeringsfonderslagstiftning enbart för skatt-

skyldiga med progressiv beskattning. En sådan lagstiftning måste bli komplicerad och finansministern ansåg därför att avskrivningsregler och avdragsregler utan anknytning till investeringsfonder var att föredraga. En lagstiftning, som skall omfatta den stora gruppen enskilda rörelseidkare måste nämligen, enligt vad finansministern framhöll, i sin tillämpning vara enkel.

En lagstiftning av detta slag borde enligt finansministern i princip omfatta alla skattskyldiga, såväl fysiska som juridiska personer. Vidare ansåg finansministern att lagstiftningen lämpade sig särskilt väl för att påverka företagets investeringar i maskiner och inventarier, t ex då verkstadsindustrin eller vissa grenar av den samma får sysselsättningssvårigheter.

Enligt propositionen var det meningen att byggnadsinvesteringarna liksom hittills skulle stimuleras endast genom investeringsfonderslagstiftningen, under det att maskininvesteringarna i första hand skulle stimuleras genom de nya generella reglerna angående extra avskrivningar. Här uttalade emellertid bevillningsutskottet en annan mening. Utskottet ansåg nämligen att investeringsfonderna även borde få tas i anspråk för investeringar i maskiner i hittills tillämpad omfattning. Vidare ansåg utskottet, i motsats till finansministern, att investeringsfonderna även i fortsättningen skulle få tas i anspråk för anskaffande, ombyggnad och reparation av fartyg.

De nya extra avskrivningarna väntas få särskild betydelse för kontrakterade tillgångar och alltså stimulera beställningar av t ex fartyg och större maskiner. I fråga om färdiga maskiner och inventarier medger redan kommunalskattelagen

så stora avskrivningar att tillgångarna med anlitande av "30-regeln" får avskrivnas med mer än halva beloppet på två år. Däremot är möjligheterna att skriva av på kontrakterade tillgångar ganska små. För dessa senare blir därför de extra avdragen av större värde.

De nya avdragen, som regleras i en särskild förordning, avser dels en högst 30-procentig extra avskrivning, konstruerad på samma sätt som ett överprisavdrag, dels ett särskilt investeringsavdrag å 10 %.

När läget på arbetsmarknaden påkallar det, dvs när sysselsättningsminskning inom verkstadsindustrin kan befaras, skall Kungl. Maj:t kunna besluta att skattskyldig, som under viss tid anskaffar eller tillverkar maskiner eller andra döda inventarier, medges rätt att under angivna förutsättningar vid inkomsttaxeringen erhålla antingen något av de nämnda avdragen eller bådadera. Detsamma skall gälla, om den skattskyldige genom skriftligt, för honom bindande kontrakt beställer tillgångar av ifrågavarande slag.

Beslutet bör i regel avse samtliga skattskyldiga men kan också begränsas till skattskyldiga inom viss del av landet. Det ankommer vidare på Kungl. Maj:t att bestämma den tid under vilken investeringarna ifråga skall stimuleras. Denna tid behöver inte sammanfalla med kalenderår och kan omfatta längre eller kortare tid än ett år.

De tillgångar som på detta sätt kan vara föremål för ökade avskrivningar är sådana vilka har en beräknad varaktighetstid av mer än tre år och som är avsedda för stadigvarande bruk i den skattskyldiges rörelse, jordbruk eller skogsbruk. I övrigt kan beslutet omfatta alla slag av

maskiner och inventarier således även sådana fasta maskiner som vid fastighetstaxeringen åsättes särskilt maskinvärde. Men beslutet kan också om det anses lämpligt, begränsas till att avse tillgångar av visst slag eller av viss beskaffenhet.

I princip skall det vara fråga om anskaffning och beställning av nya maskiner och inventarier. Beslutet får alltså inte avse begagnade tillgångar. Från denna regel gäller undantag såtillvida att beslutet skall kunna avse även ombyggnad av inventarier samt reparation av fartyg och andra transportmedel liksom kontrakt om dylika arbeten. Detta undantag sammanhänger med att enligt de erfarenheter AMS gjort det visat sig vara en brist att investeringsfonderna inte kunnat få tas i anspråk för ombyggnad av maskiner och andra inventarier i sådana fall då detta skulle ha givit sysselsättning vid risk för permitteringar inom verkstadsindustrin. Reparation av fartyg anses innefatta även klassningskostnader.

Som framgår av det förut sagda skall Kungl. Maj:ts beslut i princip omfatta alla slags nyanskaffningar och nybeställningar. Här gäller dock den inskränkningen att om tillgången ifråga förvärfvas från någon, med vilken den skattskyldige är i väsentlig intressegemenskap, tillgången kan bli föremål för extra avdrag bara under förutsättning att den tillverkats eller skall tillverkas av säljaren och tillverkningen inte igångsatts före den i beslutet angivna tiden.

Det bör framhållas att det är intet som hindrar att den skattskyldige själv producerar de maskiner eller inventarier, om vilka fråga är. Även här gäller att tillverkningen inte får ha börjat före den i beslutet angivna tiden.

Av de båda avdragen är den 30-procentiga extra avskrivningen knuten till förutsättningen att den skattskyldige redovisar sin inkomst av förvärvskällan i fråga enligt bokföringsmässiga grunder. Denna förutsättning gäller däremot inte för det särskilda investeringsavdraget. En jordbrukare som deklarerar efter kontantprincipen kan alltså enligt de föreslagna bestämmelserna bara få det 10-procentiga avdraget. Men den som deklarerar efter bokföringsmässiga grunder kan få både det ena och det andra avdraget.

Båda avdragen beräknas i förhållande till anskaffningskostnaden respektive tillverkningskostnaden. Om kontrakterad tillgång levereras efter den i beslutet angivna tiden, skall i stället det kontrakterade priset utgöra avskrivningsunderlag, såvida det är lägre än den slutliga kostnaden.

Då det gäller inom företaget tillverkade tillgångar skall avdragen beräknas på den del av tillverkningskostnaden som belöper på den i beslutet angivna tiden. I tillverkningskostnaden bör få inräknas kostnaden för det material och det arbete som under nämnda tid nedlagts å tillgången i fråga ävensom skälig andel av indirekta kostnader. Här får man givetvis godta en ungefärlig uppskattning.

I fråga om självtillverkad tillgång får den 30-procentiga extra avskrivningen åtnjutas för det år då tillgången bokförs som levererad (färdig) tillgång. Detsamma gäller ombyggd tillgång.

Beträffande kontrakterad tillgång som levereras efter den i beslutet angivna tiden kan den 30-procentiga nedskrivningen, om den skattskyldige så önskar, till en del utnyttjas i form av en kontraktsnedskrivning redan för det år då kontraktet

tecknats och återstoden när tillgången levereras. Sammanlagt får dock den extra avskrivningen inte överstiga 30 % av det lägsta av kontraktetspriset eller den slutliga kostnaden. Den extra avskrivningen skall inte inverka på den skattskyldiges rätt till kontraktsnedskrivning enligt kommunal-skattelagens regler.

Då den 30-procentiga extra avskrivningen enligt propositionen givits karaktär av överprisavdrag innebär detta att den som tillämpar räkenskapsenlig avskrivning kan utnyttja avdraget endast om han för de ordinära värdeminskingsavdragen tillämpar avskrivning enligt den s k 30-regeln. Den som tillämpar alternativregeln, d v s avskrivning med 20 % per år, kan däremot på grund av alternativregelns anknytning till anskaffningsvärdet inte få någon ökad avskrivningsrätt genom den extra avskrivningen. Därför gäller enligt propositionen att vid tillämpning av alternativregeln (punkt 4 sjätte stycket av anvisningarna till 29 § kommunal-skattelagen) som anskaffningsvärde för tillgång, för vilken extra avskrivning kunnat erhållas, skall anses den verkliga kostnaden minskad med ett belopp motsvarande sådan nedskrivning. Anskaffningsvärdet skall med andra ord i regel anses motsvara 70 % av den verkliga kostnaden.

I fråga om det 10-procentiga särskilda investeringsavdraget gäller att avdraget skall medges först vid taxeringen för det år varunder tillgången levereras. För ombyggnadskostnader är leveransåret det år då kostnaden skall uppföras på avskrivningsbilaga.

Slutligen skall beträffande de extra avdragen gälla att, om investeringsfond enligt 1955 års förordning eller äldre för-

ordningar fått användas för viss investering samma investering inte får omfattas av de extra avdragen enligt de generella reglerna.

Ändringar i investeringsfondslagstiftningen

Lagerinvesteringar

Tyngdpunkten i de ändringar som berör investeringsfondslagstiftningen ligger i den del som avser lagerinvesteringarna. Propositionen bygger här i det väsentliga på investeringsfundsutredningens förslag, om än vissa modifikationer gjorts.

Utredningens förslag i fråga om lagerinvesteringarna fick ett ganska reserverat mottagande i de remissyttranden som avgavs av näringslivets organisationer och andra remissinstanser. Finansministern ansåg emellertid att även om de föreslagna förmånerna inte skulle vara tillräckliga för att förmå företagen att ändra sin lagerpolitik, bestämmelser av det slag utredningen förordnat dock inte torde vara utan värde. Han framhöll, att ett företag som med hänsyn till sina anställda eller av andra skäl trots avsättningssvårigheter fortsätter sin produktion, genom de föreslagna bestämmelserna kan få en likviditetsförstärkning och en skattelättnad. Genom likviditetsförstärkningen, tillade han bl a, kan företaget få möjlighet att göra även andra investeringar än i lager, vilka eljest skulle anstå. Finansministern ansåg därför övervägande skäl tala för att man borde pröva möjligheten att genom investeringsfondslagstiftningen understödja de företag som av en eller annan orsak fortsätter sin produktion trots avsättningssvårigheter.

I propositionen föreslogs därför att rö-

relsefond skall få tas i anspråk för överföring till ett lagerinvesteringskonto. Genom en sådan överföring får företaget rätt att räntefritt disponera de i riksbanken insatta medlen under fyra år. Till lagerinvesteringskontot överfört belopp skall nämligen enligt förslaget återföras till beskattning senast vid taxeringen för det tredje beskattningsåret efter det under vilket överföringen verkstälts. Då särskilda skäl föranleder därtill, t ex om likviditetssvårigheter alltså skulle föreligga då fyraårstiden utgår, skall Kungl. Maj: t emellertid kunna medge att återföring till beskattning sker först senare. I så fall skall det återförda beloppet ökas med ett extra tillägg som motsvarar skälig ränta. Sker återföringen i reguljär ordning skall det däremot ske utan det 10-procentiga tillägg som föreskrives för de fall då fondmedel eljest återföres till beskattning.

Om företaget vill kan företaget samma år som återföringen sker ånyo till investeringsfond avsätta motsvarande belopp jämte eventuellt tillägg och på så vis uppskjuta frågan om den slutliga beskattningen.

Beträffande investeringsavdraget hade utredningen föreslagit att detta skulle utgöra 20 % av det belopp varmed värdet av företagets lager av hel- och halvfabrikat ökat under beskattningsåren i fråga. I propositionen föreslogs emellertid att avdraget skall vara 10 % av hela lagerökningen, alltså även ökningen av råvarulagret. Den beslutande myndigheten kan föreskriva för vilket eller vilka beskattningsår investeringsavdrag skall få åtnjutas. Därigenom ges möjlighet att påverka takten i lageruppbyggnaden. Investeringsavdraget får sammanlagt inte överstiga

10 % av det belopp som överförts till lagerinvesteringskonto.

De nuvarande bestämmelserna enligt vilka investeringsfond skall kunna användas för nedskrivning av lager, utgår, då de anses sakna betydelse i den praktiska tillämpningen. Redan avsatta fonder skall dock även i fortsättningen kunna användas för nedskrivning av lager.

Överföringar inom koncern

En annan nyhet är att investeringsfond skall kunna få överföras mellan moderbolag och helägt dotterbolag (varmed likställes ett till 90 % ägt dotterbolag) eller tvärtom ävensom mellan systerbolag om båda bolagen är helägda dotterbolag till ett och samma moderbolag. Erfarenheten har nämligen visat att, om ett av bolagen inom en koncern gjort avsättning till investeringsfond men inte det eller de andra bolagen, det från sysselsättningssynpunkt kan vara önskvärt att investeringen göres inom ett av de koncernbolag som saknar investeringsfond.

Överföringsrätten har alltså begränsats till att gälla endast överföringen mellan aktiebolag. Finansministern ansåg sig inte beredd nu tillstyrka att överföring även skulle få ske mellan ekonomiska föreningar samt mellan bolag och ekonomisk förening och inte heller mellan två bolag som ägs av samma förening.

I propositionen underströk finansministern att det inte är fråga om en obegränsad rätt. Rätt till överföring skall nämligen medges endast om överföringen framstår som angelägen antingen för att stimulera det mottagande bolaget att verkställa en i ett visst konjunkturläge från arbetsmarknadssynpunkt önskvärd inves-

tering eller för att förhindra att investeringsfond — vilket också föreslås — tvångsvis återförs till beskattning, när den förvärvskälla, vari fonden avsatts upphör.

I och med att investeringsfond överföres till annat bolag, skall rätten att utnyttja den fria sektorn bortfalla. I regel torde investeringsfond som överflyttas vara avsedd att omedelbart tagas i anspråk för sitt ändamål hos det övertagande bolaget. Förlusten av den fria sektorn har då inte någon betydelse.

Beslutanderätten m m

Beslutanderätten angående de extra avskrivningarna enligt den nya generella lagstiftningen skall såsom framgår av det förut sagda ligga hos Kungl. Maj:t. Eftersom det är angeläget att olika konjunkturpolitiska medel samordnas så att största möjliga effekt erhålles och ansvaret för denna samordning i första hand ankommer på Kungl. Maj:t, skall även avgörandet i fråga om tidpunkten för investeringsfondens frisläppande ligga hos Kungl. Maj:t. Detta innebär i fråga om investeringsfonderna inte någon större ändring i sak i förhållande till vad som nu gäller. AMS har hittills fattat sina beslut om frisläppande av investeringsfonderna efter samråd med regeringen. Enligt finansministern är det emellertid av synnerlig vikt att åtgärder i företagsstimulerande syfte sätts in och avslutas vid rätt tidpunkt. Ansvaret för att så sker bör därför, som nämnts, åvila Kungl. Maj:t. Finansministern underströk dock att AMS har befogenhet att göra framställning till Kungl. Maj:t, när styrelsen anser det lämpligt att investeringsfonderna får användas eller att de generella reglerna bör

tillämpas. Författningstekniskt har enligt förslaget beslutanderätten i fråga om investeringsfonderna reglerats så att denna skall tillkomma Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, arbetsmarknadsstyrelsen.

Beträffande den viktiga frågan om principerna för tillståndsgivningen så framhöll finansministern särskilt möjligheterna att använda såväl investeringsfonderna som de generella avdragen i lokaliseringspolitiskt syfte. De kan alltså även användas för att ge ett indirekt stöd åt företagsamheten inom avfolkningsområden. I detta sammanhang pekade finansministern bl a på att de generella reglerna om extra avdrag innebär att i sådana områden stöd kan ges även åt företag som bedrivs i annan form än aktiebolag och ekonomisk förening. Men vidare kan ett redan existerande företag som har investeringsfond bidra till ökad sysselsättning inom avfolkningsområden genom att där starta t ex ett dotterbolag och till detta överföra sin fond eller en del därav. Med avfolkningsområde avses här län eller väsentliga delar därav.

Insättningsskyldigheten

En annan icke oväsentlig nyhet är, att insättningsskyldigheten i riksbanken för de ekonomiska föreningarnas vidkommande sänkts från 46 till 40 %. Den nuvarande skyldigheten att inbetala 46 % är nämligen närmast avpassad för aktiebolagen. På grund härav har de ekonomiska föreningarnas andel i de hittills gjorda fondavsättningarna varit obetydlig i förhållande till aktiebolagens.

Då rätten att göra avsättning till investeringsfond i propositionen utsträckts till

att omfatta även sparbanker, skall för dem gälla samma insättningsskyldighet som för ekonomiska föreningar, d v s 40 %.

Övriga ändringar

I övrigt föreslogs i propositionen åtskilliga smärre ändringar här och var i den nuvarande förordningens olika bestämmelser.

Sålunda skall i fråga om de ändamål, för vilka rörelsefonderna enligt 11 § får användas, gälla bl a att fondmedlen kan få utnyttjas för reparations- och underhållsarbeten i allmänhet, d v s inte bara som nu å sådana byggnader som används i rörelsen av företag vilka huvudsakligen bedriver industriell verksamhet utan även å andra byggnader som innehas av företaget, under förutsättning likväl att byggnaderna inte utgör varulager.

Vidare skall befogenheten att enligt 12 § medgiva fondens användande i annan förvärvskälla och för annat ändamål än som avsetts med fonden utökas så att investeringsfond för skogsbruk, om särskilda skäl föreligger, får tas i anspråk för ändamål som avses med investeringsfond för rörelse. Även eljest skall investeringsfond kunna för angivna ändamål tagas i anspråk i annan förvärvskälla än den i vilken avsättning skett, t ex annan fastighet. I detta sammanhang påpekade finansministern, att investeringsfonderna i princip inte bör få tagas i anspråk för fastigheter, som utnyttjas för bostadsändamål, med mindre fråga är om personalbostäder.

I fråga om det särskilda investeringsavdraget gäller att avdragsrätten i princip begränsas till de fall som avses i 11 §.

Investeringsavdrag skall alltså inte medges, då fonden används för kostnader som över huvud taget inte är avdragsgilla vid taxeringen, d v s kostnader för vägarbete m m som avses i 13 § i nuvarande förordningen (14 § enligt propositionsförslaget).

Vidare utgår den hittillsvarande bestämmelsen i 19 §, att avdrag för ny avsättning till investeringsfond inte får ske samma år som dylik fond återföres till beskattning. Detta skall enligt övergångsbestämmelserna gälla även för det fall att återföringen avser fond som fått tas i anspråk enligt beslut som meddelats före de nya bestämmelsernas ikraftträdande.

Om den förvärvskälla, i vilken investeringsfond avsatts, avvecklats, skall fonden enligt de nya reglerna återföras till beskattning. Om särskilda skäl föreligger kan företaget dock medges tillstånd att få bibehålla fonden viss tid. Därigenom kan det bli möjligt att avveckla en del äldre fondavsättningar, särskilt enligt tidigare gällande förordningar, vilka inte längre fyller någon uppgift.

I 23 § har gjorts en omredigering av författningstexten för att undvika den

inadvertens som kan uppkomma med den nuvarande lydelsen, innebärande att återvunna fondmedel kan beskattas hårdare om återvinningen beror på en fastighetsförsäljning, som sker mer än tio år efter det grundläggande förvärvet, än om fastighetsförsäljningen skett tidigare. Avyttras en fastighet inom tio år från utgången av det beskattningsår, varunder investeringsfond tagits i anspråk för ny-, till- eller ombyggnad av fastigheten, skall alltså, även när avyttringen sker inom tiden för realisationsvinstbeskattningen, hela återvinningen beskattas, i den mån det återbekomna beloppet inte ingår i skattepliktig realisationsvinst.

Slutligen införes bl a vissa förenklingar i fråga om den underrättelseskyldighet som ankommer på olika myndigheter.

De nya bestämmelserna skall träda i kraft den 1 juli 1963. Äldre bestämmelser skall emellertid, med den nyss nämnda inskränkningen beträffande tillämpningen av 19 §, tillämpas, då fond tagits i anspråk enligt beslut som meddelats före den 1 juli 1963.